

УДК 023.5

*Тетяна Миколаївна Борко,
кандидат педагогічних наук,
відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету
культури і мистецтв»*

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ
БІБЛІОТЕКАРІВ**

Відповідно до «Національної доктрини розвитку освіти України» швидкий темп розвитку сучасних технологій та перехід до інформаційного суспільства ставить перед державою, суспільством та кожною свідомою особою завдання забезпечення належного рівня освіти [1]. У чинному Законі України «Про вищу освіту» (2002 р.) визначається основна мета діяльності вищого навчального закладу як «забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України». У цьому ж документі написано, що одним із головних завдань є «здійснення освітньої діяльності певного напрямку, яка забезпечує підготовку

фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів і відповідає стандартам вищої освіти» [2].

З розвитком креативності як найважливішої якості майбутніх фахівців пов'язане широке впровадження у вітчизняну вищу школу популярного за кордоном компетентнісного підходу до організації навчання. Компетентність – це вміння співробітника мобілізувати свої знання та прийняти оптимальне рішення в нестандартній виробничій ситуації. Перехід від знаннево-орієнтованого до компетентнісного підходу передбачає якісно новий рівень сприйняття особистістю дійсності, її готовність до самореалізації на основі системи цінностей полікультурного, толерантного, гуманістичного інформаційного суспільства.

Професійна підготовка студента ВНЗ має слугувати як особистості, так і суспільству. Система освіти повинна готувати фахівців, які мають активну громадянську позицію, здатні розвивати інтелектуальне суспільство та суспільство знань. Нові підходи до організації професійної підготовки майбутнього фахівця бібліотечної галузі необхідно спрямовувати на створення умов саморозвитку, самореалізації, креативності, формування суб'єктності студента, інтелектуалізації його особистості.

Оптимальними умовами формування професійної компетентності майбутніх фахівців є побудова навчального процесу у ВНЗ на основі реалізації принципу суб'єктності, який на відміну від підходу до особистості студента як до пасивного об'єкта навчання, зорієнтований на забезпечення постійного зворотного зв'язку між викладачем і студентом. При використанні цього принципу професійна підготовка стає суб'єктно-значущою, наповненою для студента особистісним смислом, почуттями, зафіксованими в його суб'єктному досвіді. На думку А. А. Соляник, саме суб'єктний досвід засвідчує унікальність, неповторність кожної особистості, він є простором, в якому можливі співробітництво, співпраця викладача і студента. Сьогодні необхідно забезпечити рівноправну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, щоб кожен мав можливість висловитись і бути почутим [3].

Прагнення нації бути конкурентоспроможною у галузі освіти, науки, інформаційних технологій стимулює до навчання протягом життя. Неперервність освіти є надзвичайно важливим чинником, який відіграє провідну роль у формуванні та розвитку майбутніх спеціалістів готовності до здійснення різного роду діяльностей, зокрема до інформаційно-аналітичної.

Обсяги державного замовлення підготовки саме бібліотечних фахівців у вишах дуже невеликі, й це є проблемою, як, до речі, і відсутність прогнозу щодо потреб у бібліотечних фахівцях. Підтвердженням цього є такі дані: протягом 2010-2012 рр. за вказаною спеціальністю тільки ВНЗ III–IV рівнів акредитації державної форми власності, що перебувають у сфері впливу Міністерства культури України (Київський національний університет культури і мистецтв, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Харківська державна академія культури, Луганська державна академія культури і мистецтв), було підготовлено за спеціальністю

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» – 545 осіб [4].

Яких бібліотечних фахівців потребують бібліотеки країни? Опитування керівників цих закладів, яке було здійснено під час проведення Всеукраїнського дослідження «Публічні бібліотеки України» (2011-2012), показало, що особливо відчувається потреба в молодих висококваліфікованих працівниках саме з фаховою бібліотечною освітою. Не вистачає методистів, бібліографів, каталогізаторів, бібліотекарів, здатних працювати з окремими категоріями користувачів. Також гостро стоїть питання нестачі фахівців, які б займалися впровадженням у роботу бібліотек нових інформаційних технологій [4].

За вимогами часу сучасні інформаційно-комп'ютерні технології (ІКТ) повинні широко використовуватись у навчальному процесі, зокрема й у ВНЗ III-IV рівнів акредитації в Україні. Ці технології також значною мірою впливають на темпи поширення інформації у сучасному науковому та освітньому просторі. На сьогоднішній день вже ні для кого не є несподіванкою, що видання електронні конкурують з виданнями друкованими і є об'єктом наукового інтересу не меншого, а може навіть і більшого серед сучасних науковців [5, 21]. У зв'язку з цим постає питання швидкого пошуку та аналізу актуальної та достовірної інформації, що є одним із основних завдань майбутніх фахівців.

Для того, щоб зрозуміти суть діяльності майбутніх бібліотекарів, визначимо спочатку суть діяльності бібліотеки як установи. Для цього звернемось до чинного законодавства. У Законі України (1995 р.) «Про бібліотеки і бібліотечну справу» зазначається, що бібліотекою є «інформаційний, культурний, освітній заклад, що має упорядкований фонд документів і надає їх у тимчасове користування фізичним та юридичним особам» [6]. На думку сучасного бібліотекознавця Р. Рубіна (США), бібліотеки мають за основну мету відбір та упорядкування величезних масивів інформації аби якомога краще забезпечити своїх користувачів [7]. На думку Р. Рубіна «бібліотеки є частиною інформаційної інфраструктури» [7, 2].

Саме тому завдання сучасного бібліотекаря, який працює в умовах інформаційного суспільства, полягає в організації інформаційно-комунікаційного середовища таким чином, щоб користувачі бібліотеки отримували вичерпну інформацію з найменшими витратами часу. Якщо це завдання буде виконано, тоді з упевненістю можна стверджувати, що сучасні бібліотеки та бібліотекарі сприяють прогресивному розвитку науки, освіти, культури, всього суспільства в цілому і кожного громадянина окремо [4].

Отже, вміння шукати інформацію та аналізувати її є ключовим чинником у роботі майбутніх бібліотекарів, саме тому ми говоримо про готовність до інформаційно-аналітичної діяльності.

Щоб зрозуміти сутність поняття «готовність до інформаційно-аналітичної діяльності», розглянемо поняття «готовність» у його педагогічному аспекті [8]. Власне поняття «готовність» є дуже широким і має

різні наукові інтерпретації як психологічні, так і педагогічні. Поняття «готовність» розглядалось такими науковцями як: З. Васильєвим, П. Яковлевою, Ю. Бабанським, М. Дьяченком, Л. Кандибовичем, М. Благовим, В. Ягуповим, К. Платоновим, Н. Кузьміною. М. Дьяченко, Л. Кандибович, М. Благов розуміють під «готовністю» налаштування особистості на здійснення певної поведінки, групування зусиль на виконання поставленої мети, задачі, діяльності [9].

Отже, готовність до інформаційно-аналітичної діяльності є якістю особистості (в нашому випадку майбутніх бібліотекарів), що поєднує у собі мотивацію та практичні навички, налаштованість на пошук, відбір та аналіз інформації, необхідної для подолання інформаційних бар'єрів.

Говорячи про готовність до діяльності, зауважимо також про те, що важливу роль у професійній діяльності кожного фахівця відіграє постійне вдосконалення знань, умінь, практичних навичок, набутих під час навчання у ВНЗ. Швидке збільшення обсягу інформації загального характеру взагалі та наукової зокрема вимагає від сучасної людини постійного вдосконалення, постійного навчання протягом усього життя.

Однією із провідних засад є неперервність освіти, а освіта до того ж повинна бути якісною та повноцінною, що неможливо без використання бібліотечно-інформаційних ресурсів [10]. Із розвитком ІКТ інформація на сьогоднішній день розповсюджується дуже швидко і так само швидко застаріває. Із часом кількість інформації та швидкість її розповсюдження лише зростатиме, адже новітні технології не стоять на місці. Виходячи з цього, варто звернути увагу на готовність до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності як на провідний чинник формування професійної компетентності майбутніх бібліотекарів, що забезпечує ефективність освіти взагалі та науковим дослідженням зокрема.

При підготовці майбутніх фахівців варто звернути увагу на необхідність теоретичного аналізу, практичної розробки та запровадження інноваційних технологій навчання, направлених на формування, становлення та розвиток готовності майбутніх бібліотекарів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності.

Виявлені тенденції вимагають серйозної уваги співпраці вишів та бібліотечних установ як партнерів. Розпочинати потрібно з розроблення більш розширеної та поглибленої програми проходження практики у бібліотечних закладах студентами ВНЗ, під час якої вони мають відчутти важливість та необхідність обраного фаху.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Національна доктрина розвитку освіти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Назва з екрана.
2. Закон України «Про вищу освіту» (2002 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>. – Назва з екрана.
3. Соляник А. А. Підготовка фахівців для книжкової галузі України: традиції та новації [Електронний ресурс] / А. А. Соляник // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2011. – Вип. 32. – С. 116–125. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/hak_2011_32_13.pdf. – Назва з екрана.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

---

4. Вилегжаніна Т. Бібліотечна професія в сучасній Україні [Електронний ресурс] / Т. Вилегжаніна // Бібл. планета. – № 3 (57). – 2012. – С. 5–6. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rcct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved.> – Назва з екрана.
5. Ярошенко Т. О. Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки : монографія / Т. О. Ярошенко. – Київ : Знання, 2010. – 215 с.
6. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
7. Rubin R. E. Foundations of Library and Information Science / Rubin Richard E. – New York : Neal-Schuman Publishers, Inc. , 2004. – 495 p.
8. Чуканова С. О. Педагогічні умови формування готовності до інформаційно-аналітичної діяльності майбутніх бібліотекарів-бібліографів у ВНЗ України / С. О. Чуканова // Матеріали наук.-практ. конф., м. Севастополь, 7–10 жовт. 2013 р. – Севастополь, 2013. – С. 173–177.
9. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кадыбович. – Минск : БГУ, 1976. – 176 с.
10. Закон України «Про освіту» (1996 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. – Назва з екрана.